

<https://doi.org/10.15407/ukrmova2026.02.074>
УДК 811.161.2'42:801.631.5

А.О. ПАЛАШ, доктор філософії, молодший науковий співробітник
відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики
Інститут української мови НАН України
вул. Михайла Грушевського, 4, м. Київ, 01001
E-mail: palash706@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-5283-9906>

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ СВІТЛО В ЗАГОЛОВКАХ УКРАЇНСЬКИХ МАСМЕДІА (2022 – 2026)

У статті досліджено особливості вербалізації концепту СВІТЛО в заголовках медійних публікацій періоду повномасштабного вторгнення. Виявлено типи новітньої текстової сполучуваності ключової номінації, розширення її традиційних асоціативно-семантичних зв'язків. Простежено і схарактеризовано механізми прагматичної трансформації під впливом естра-та інтралінгвальних чинників. Особливу увагу зосереджено на бінарній опозиції «світло — темрява», компоненти якої в умовах енергетичної кризи стають засобами маркування безпекової ситуації та цивілізаційного вибору за аксіологічними ознаками «свій / чужий».

Ключові слова: концепт СВІТЛО, медіадискурс, заголовок, семантична динаміка, аксіологічна трансформація, прагматична трансформація, військовий наратив.

Сьогодення українська мовна практика в різних її функціонально-стильових виявах (і медійно-політична, і художня, і офіційно-ділова, і побутово-розмовна) засвідчує незворотну трансформацію довоєнної національної мовної картини світу. Ці процеси маркує інтенсивний розвиток ключових концептів, що виявляється в оперативній реакції їхнього компонентного наповнення, семантичної структури та аксіології на виклики воєнної дійсності, і відображає реалії війни. Одним із таких радикально оновлених є концепт СВІТЛО: в умовах системного енергетичного терору, який здійснює країна-агресор проти українського народу, він не просто засвідчив переміщення в ядерну зону національної мовної карти-

Цитування: Палаш А.О. (2026). Репрезентація концепту СВІТЛО в заголовках українських масмедіа (2022—2026). *Українська мова*, 2 (98), 74—85. <https://doi.org/10.15407/ukrmova2026.02.074>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Статтю опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

ни світу і мовомислення загалом, а й став аксіологічним осердям семантики національної незламності, стійкості та віри в перемогу.

Для нашого дослідження важливо враховувати, що цифрова трансформація сучасного медіапростору активно розширює поле й інструменти його впливу на соціум. Крім очевидних позитивних наслідків, практично необмежене масштабування каналів масової комунікації призвело до помітного перенасичення, часто навіть «засмічення» інформаційного поля. За таких умов медійний заголовок став повноцінним компонентом творення змістової цілісності медійного повідомлення. Його прагматика сьогодні — комплексна, багатовекторна: назвати текст, семантично й експресивно сконденсувати його зміст, слугувати «емпатичним гачком» для потенційного читача, тобто привернути його увагу. У ситуації, що її можна окреслити метафоричною словосполучкою «дискурсивна мобілізація», заголовковий комплекс (бо сам заголовок зазвичай змістово зрошений із лідом) часто і за авторським замислом, і за реалізованою функцією слугує сильною позицією медіатексту, інструментом введення медіаповідомлення в комунікативно-інформаційний простір, конденсатом прагматичної інформації. Із цією особливістю дослідники (Євграфова, 2003; Завальнюк, 2023; Сизонов, 2024; Петренко, 2021) пов'язують здатність ефективно моделювати та / або коригувати горизонти читачького очікування, скеровувати сприймання читачів, реципієнтів у бажаному напрямку, забезпечувати інтелектуально-емоційну погодженість читача з текстом (Сюта, 2017, с. 68).

Інший важливий аспект зміни стилістичного й текстотвірного статусу медійного заголовка — його посилені аксіологізація, що зумовлена перебудовою комунікативно-прагматичних пріоритетів масмедіа: перехід від нейтрального інформування, фіксації подій до емоційного впливу на аудиторію, боротьба за увагу й свідомість читача в умовах інформаційного буму (Суська, 2006, с. 220). У цьому сенсі заголовок показово оприявнює особливості медійної мовної поведінки, коли під впливом соціополітичних чинників певний ситуативний імпульс може перерости в стійку лінгвокогнітивну стратегію.

В україністиці протягом останніх десятиліть випрацьовано потужну теоретико-методологічну основу дослідження медійної мови, що дає підстави констатувати оформлення мовознавчого напрямку медіастилістики. Для вивчення заголовка як феномену медійного дискурсу і самодостатнього субжанру мови масмедіа важливе значення мають праці, у яких описано медійне відображення трансформації мовної свідомості в умовах екзистенційних викликів (Шевченко, 2025; Шумарова, Мариненко, 2026; Сюта, 2026), динаміку мовних норм у різножанрових медіапрактиках (Стишов, 2003; Навальна, 2011; Коць, 2023; Бирик, 2024; Сизонов, 2024), прагматику й етику медіазаголовків (Солодка, 2009; Юлдашева, 2016; Шульська, Зінчук, 2021). Значущими для опрацювання обраної нами проблеми стали також концепції заголовка як рамкового знака тексту й актуалізатора типів інформації (Євграфова, 2003; Дацишин, 2021), сугестивного інструмента (Голота, 2023). Урахування відповідного досвіду дає змогу застосу-

вати інтегративний підхід до аналізу обраного концепту. Цей підхід також скорельовує, рецептивно «узгоджує» мовно-інтелектуальний досвід автора медійного повідомлення і його потенційного сприймача (і колективного, і індивідуального), створюючи ґрунт для «голографічного» опису концепту СВІТЛО. У трансформованій екзистенційними викликами війни української мовній картині світу він став прагматично й аксіологічно навантаженим символом національної стійкості й незламності.

В академічному одинадцятитомовому «Словнику української мови» кодифіковано 8 значень лексеми *світло*, які корелюють із мовним досвідом, практикою її мовного побутування в мирний час. Зокрема, у словнику першими зафіксовано лексико-семантичні варіанти ‘промениста енергія, що сприймається зором і робить видимим навколишнє’ та ‘джерело освітлення і пристрій для освітлення в приміщенні та на вулиці, електрика’ (СУМ IX, с. 92—93). Проте в медіадискурсі 2022—2026 років спостерігаємо перебудову ієрархії значущих лексико-семантичних варіантів, зумовлену актуальними для соціуму темами і проблемами воєнного буття. У медійних повідомленнях, публікаціях загалом, а особливо в заголовках як сильних паратекстуальних позиціях відповідних текстів, домінують дві новітні, мотивовані реаліями нашого побутового й мовного буття семи:

‘екзистенційна потреба’ — коли наявність *світла* (синонім до *електроенергія*) постає стратегічним життєвим ресурсом, якого критично бракує внаслідок дій агресора. Це підтверджують предикативні структури *є світло, нема світла, буде світло, не буде світла, не стало світла, очікування світла, вмикають / вимикають світло*, які в періоди посилення енергетичної кризи стають домінантними, ключовими в заголовках медійних повідомлень, напр.: *В Україні створили додаток, який дозволяє дізнатись, чи є вдома світло* (Економічна правда, 16.01.2023); *Коли не буде світла у Києві* (Українська правда, 10.02.2026); *Де не буде світла 20 травня: опубліковано оновлені графіки* (Українська правда, 19.05.2024); *Київ в очікуванні світла: ліміти споживання знову обмежено* (Цензор.net, 10.01.2025); *Чому світло вимикають в «світло-сірих» зонах графіку* (РБК-Україна, 17.05.2024);

‘національна незламність, стійкість’ — титульним вербалізатором цієї семантики став фрагмент емоційного звернення В. О. Зеленського після ударів по українській енергетичній інфраструктурі восени 2022 року: *Без газу чи без вас? Без вас. Без світла чи без вас? Без вас. Без води чи без вас? Без вас. Без їжі чи без вас? Без вас. ...І будемо з газом, світлом, водою і їжею... і без вас* (Українська правда, 11.09.2022). Саме формула *Без світла чи без вас? Без вас* стала одним із найцитованіших мовних символів українського протистояння енергетичному теророві. На її основі згодом виникли медійні та мережеві варіанти *Без світла, але без росії; У темряві, але без вас; Без світла, але не без волі*. На сьогодні маємо підстави вважати первинний вислів *Без світла чи без вас? Без вас* прецедентною формулою мовного спротиву та аксіологемою українського воєнного дискурсу.

У заголовкових комплексах (власне заголовках та лідах) публікацій, які висвітлюють соціально значущу проблему «дефіцит / критична від-

сутність електроенергії», «потреби електроенергії» спостерігаємо частотне вживання конструкцій із просторово-часовими координатами «де буде світло (електроенергія) / не буде світла (електроенергії)», «коли буде світло (електроенергія) / не буде світла (електроенергії)». Прикметно, що масмедійний узус у цьому семантичному полі активно тиражує ненормативні з погляду літературної кодифікації лексичні кальки *відключення, відключати* замість питомих відповідників *вимкнення, знеструмлення*, що стає об'єктом нашого лінгвістичного спостереження¹, пор.: **У четвер 14 травня відключень світла не заплановано** (Українська правда, 13.05.2026); **В Україні створили додаток, який дозволяє дізнатись, чи є вдома світло** (Економічна правда, 16.01.2023); **Де не буде світла 20 травня: опубліковано оновлені графіки** (Українська правда, 19.05.2024); **Хто буде зі світлом, а хто без: обмеження електропостачання в Київській області на 24 грудня** (Моя Київщина, 22.12.2025); **На Лівому березі аварійні відключення світла діяли цілих 10 днів — аж до 6 січня!** (УНІАН, 2026).

Нові реалії мотивували входження в активний словник трьох колоративно маркованих формул — *світлі зони, темні зони, світло-сірі зони*. Це офіційні назви періодів у графіках погодинних вимкнень електроенергії, що позначають імовірність наявності / відсутності світла (електроенергії) у споживачів у конкретний проміжок часу. Тому природно, що в мовній свідомості соціуму вони мають найтісніший асоціативно-семантичний зв'язок із концептом СВІТЛО: **Чому світло вимикають в «світло-сірих» зонах графіку** (РБК-Україна, 17.05.2024); **Графіки відключень: у Yasnо детально пояснили, чому і як працюють світло-сірі зони** (ТСН, 12.07.2024); **Ці зрадливі світло-сірі зони: у YASNO пояснили, за яким принципом знеструмлюють Київ** (Інформатор Україна, 11.07.2024); **«Ситуація буде складна». У Києві світло можуть вимикати в «сірих зонах» графіків у найближчі 6—8 тижнів** (nv, 24.06.2024). Вербалізуючи національний побутовий досвід, такі конструкції на сьогодні є мовно-часовими знаками енергетичної кризи.

Сема 'дефіцитність, нестача' набуває особливої гостроти в заголовках, побудованих на поєднанні іменника *світло* з дієсловами *вимикати, відключати*, віддієслівними іменниками *вимкнення, відключення*, пор.: **Хто вирішує, кому вимкнути світло: енергетик назвав головну причину «несправедливих» графіків** (ТСН, 23.12.2025); **Українцям можуть несправедливо відключати світло: нардеп пояснив причину** (obozrevatel, 26.02.2026); **У яких регіонах найчастіше відключають світло та чому повернули графіки** (ТСН, 18.03.2026); **Вимкнення світла: в «Укренерго» розповіли, коли 22 липня застосують найдовші відключення** (5 канал, 22.07.2024); **Без світла доведеться сидіти довше: графіки вимкнення світла на 26 листопада** (Главред, 25.11.2024). Виконуючи не так інформаційну, як сугестивну функцію, такі медійні повідомлення виразно спрямовані на маніпулювання суспільною думкою (Голота, 2023, с. 135). Зокрема, сугестивними маркерами маніпулятивності варто визна-

¹ Оскільки медійна практика активно відбиває кальковане слововживання, в ілюстраціях збережено автентичні конструкції.

ти характеристики *несправедливі графіки, несправедливо відключати світло, констатацію доведеться сидіти довше* тощо.

Своєрідну прагматичну антитезу до наведених становлять заголовкові мінітексти оптимістичного звучання: *В Україні покращиться ситуація зі світлом: експерт назвав терміни* (ТСН, 19.02.2026); *Відключати світло будуть менше: в уряді обіцяють зміни* (ТСН, 18.07.2024); *Сьогодні на Прикарпатті вимкнень електроенергії буде менше* (Інформатор Івано-Франківськ, 06.07.2024); *Годин без світла стане менше: в «Укренерго» оприлюднили графіки на 23 листопада* (Радіо Свобода, 22.11.2025); *Світла стане більше, але не для всіх: в уряді пообіцяли зміни в графіках відключень* (УНІАН, 16.12.2025); *ДТЕК змінює графіки: світло буде доступне довше в усіх регіонах* (Стопкор, 15.12.2024). Змістотвірними стрижнями у структурі цих заголовків є сполуки *відключень буде менше; годин без світла стане менше — світла стане більше; світло буде доступне довше*.

Сема 'відсутність світла', 'позбавлення електроенергії' є визначальною для таких вербалізаторів теми енергетичної кризи, як дієслово *знеструмити* та віддієслівний іменник *знеструмлення*. До повномасштабного вторгнення, агресивних атак на українську енергетичну структуру вони були одиницями фахової комунікації енергетиків, однак сьогодні це активні одиниці загальноновживаного словника, мовно-часові знаки війни, складники воєнної мовної картини світу. Зокрема, звичними для щоденної побутової і суспільної комунікації стали словосполучення *нові знеструмлення, аварійні знеструмлення, екстрені знеструмлення, превентивні знеструмлення, планові знеструмлення, стабілізаційні знеструмлення, контрольовані знеструмлення, масові знеструмлення, значні знеструмлення, тривалі знеструмлення, знеструмлені споживачі* тощо, пор. у медійних заголовках: *В Укренерго повідомили про контрольовані аварійні знеструмлення* (Кореспондент, 15.05.2024); *У кількох областях через обстріли РФ є нові знеструмлення — Укренерго* (Укрінформ, 31.10.2025); *Через російські обстріли є масові знеструмлення споживачів — Укренерго* (Укрінформ, 28.10.2025); *Через масовану атаку РФ є значні знеструмлення у п'яти областях — Укренерго* (Укрінформ, 04.02.2026).

Частотними також є повідомлення про регіони, у яких запроваджують або які охоплює знеструмлення. Семантичну конкретизацію в таких мінітекстах виконують обставини місця: *Через атаки РФ на енергетику є знеструмлення у шести областях — Укренерго* (Укрінформ, 20.05.2026); *В Україні через неgodу знеструмлені споживачі у п'яти областях* (Укрінформ, 30.01.2026); *На ранок є знеструмлені споживачі у Сумській, Донецькій, Дніпропетровській, Херсонській та Запорізькій областях* (Укрінформ, 04.02.2026); *Після удару у Лозівській громаді знеструмлена найбільша котельня* (ТСН, 19.02.2026); *...у YASNO пояснили, за яким принципом знеструмлюють Київ* (Інформатор Україна, 11.07.2024).

На загал можна констатувати, що вжиті в текстах заголовків словосполуки *вимкнення світла, відключення світла, години без світла, знеструмлення* засвідчують оформлення окремого асоціативно-семантичного сегмента у структурі концепту СВІТЛО, підтверджуючи його переміщення з мовного

знака побутової сфери в царину соціально значущих, стратегічних ресурсів воєнного часу, безпосередньо пов'язаних не тільки з побутовими потребами, а й із безпекою, функціонуванням держави в умовах повномасштабної російської агресії.

Передбачувано й цілком логічно, що багато заголовків до медійних текстів періоду повномасштабного вторгнення містять у своїй структурі мілітарні метафори. Їхня функція — не тільки увиразнити прагматику драматизму повідомлень, а й максимально активізувати емоційну реакцію реципієнтів повідомлення (Голота, 2023, с. 135). Емпатичними для українського читача, наприклад, є заголовки з метафоричними кореляціями *світло* — *фронт*, *світло* — *битва*, що є носіями сем 'боротьба' та 'стійкість, витривалість', пор.: *Світло як фронт: чому під час блекаутів кожен українець стає учасником енергетичної оборони* (Укрінформ, 13.02.2025); *Битва за світло: як енергетики тримають свій фронт* (Канал «Дім», 18.04.2025); *Енергосистема під ударом: країна бореться за кожен промінь світла* (РБК-Україна, 22.03.2024); *«Ми виграємо битву за світло». Як інженери рятують енергосистему України від ударів Росії* (BBC, 04.02.2023); *Битва за світло: Усик просить світ допомогти захистити українську енергосистему* (УНІАН, 13.05.2024).

Актуальними носіями згаданої вище семи 'стійкість' у низці медійних текстів є дієслова *тримати* ('зберігати, підтримувати певний стан'), *триматися* ('утримуватися, зберігатися; // розм. Залишатися в доброму стані, не псуватися'). У поєднанні з іменниками *світло*, *енергетика*, *енергосистема* вони стають часово-ситуативними знаками витривалості національної енергетичної інфраструктури, а також мобілізації фахових і суспільних зусиль, спрямованих на її збереження: *Без блекаута, але на графіках: як Україна тримає енергосистему на тлі обстрілів РФ* (РБК-Україна, 30.12.2025); *Між ризиками та резервами: як тримається енергетика після ударів* (Енергобізнес, 31.12.2025); *Місце, де тримається світло* (Глобальний погляд, 20.02.2026); *Світло тримається: енергетики ДТЕК Київські регіональні електромережі відновили понад 2 тисячі електроліній за 4 роки* (ДТЕК, 24.02.2026); *Світло тримається: напередодні Дня енергетика у Києві символічно підсвітили Батьківщину-Мати* (ТСН, 22.12.2025).

Релевантними щодо вербалізації суспільної думки є заголовки, які в контексті теми енергетичної стійкості акцентують роль фахівців-енергетиків у забезпеченні експлуатаційної надійності, операційної спроможності національної енергосистеми: *Як інженери рятують енергосистему України від ударів Росії* (BBC, 04.02.2023); *Як енергетики у -20°C рятують Київ від блекауту* (ТСН, 14.02.2026); *Працюємо подекуди до першої ночі. Енергетики ДТЕК показали, як рятують Київ та область після обстрілів* (Главком, 15.01.2026); *Понад 50 тисяч енергетиків і тепловиків відновлюють інфраструктуру: уряд анонсував виплати і нові заходи* (ТСН, 06.02.2026); *На межі можливого: як українські енергетики втримують енергосистему під ударами ворога* (therpage, 22.12.2025). Семантико-експресивні стрижні в наведених ілюстраціях — номінації *енергетики*, *інженери*, *тепловики*, що поєднуються з позитивно маркованими дієсловами *рятують*, *зберігають*, *відновлюють*.

Інший важливий аспект медіадискурсивної актуалізації концепту СВІТЛО пов'язаний із когнітивною інверсією під час висвітлення теми безпекової вразливості. Зокрема, кардинальний зсув у структурі концепту спостерігаємо в текстах, які наявність світла інтерпретують як імовірний чинник небезпеки — світло демаскує, привертає небажану увагу тощо: *Світломаскування: чому вимкнені ліхтарі рятують життя* (Українська правда, 12.10.2024); *Чому варто вимикати світло на ганку вночі — причини, про які ви могли не замислюватися* (ТСН, 13.03.2026).

Цю семантику інтенсивно розвивають заголовки-«інструкції» до рекомендаційних публікацій про організацію побуту в умовах війни та енергетичної кризи: *Як підготувати квартиру до блекауту: топ зарядних станцій* (Zelen Store, 18.01.2026); *Як обрати зарядну станцію або генератор: розрахунок потужності та ємності* (A2M, 07.01.2026); *Час запасатися генераторами та паливом на зиму... Варто перевірити генератор перед початком опалювального сезону* (Детектор медіа, 12.06.2024). Звертаємо увагу на характерне для таких мінітекстів уживання назв технічних засобів ситуативного, індивідуального розв'язання проблем з енергопостачанням — *зарядна станція, генератор, павербанк* та ін. Вони засвідчують оновлення лексичної структури концепту СВІТЛО, є активними одиницями словника протистояння енергетичним викликам у час війни.

Аналізовані медійні заголовки дають підстави також констатувати семантико-аксіологічне оновлення опозиції *світло* — *темрява*, що належить до архетипних моделей осмислення світу, традиційно корелює з протиставленням життя і смерті, добра і зла, знання і невігластва, упорядкованості, системності й хаосу. У дискурсі російсько-української війни відбувається помітне оновлення її змістових проєкцій, що враховують досвід енергетичного терору, тривалих блекаутів, побутового дискомфорту тощо. Як наслідок, лексема *світло* розвиває або увиразнює зазначені вище семантичні параметри 'безпека', 'стійкість', 'непереможність', натомість *темрява* маркує небезпеку, руйнування, втрату контролю над життєвим простором і наслідки ворожої агресії, тобто маємо підстави констатувати динамічну трансформацію традиційної міфопоетичної опозиції в ключовий аксіологічний контраст української мовної картини війни, пор.: *Шлях до світла: українці вистояли в темряві* (ТСН, 18.02.2023); *Світло крізь темряву: блекаут як культурна метафора* (NVПОДКАСТИ, 11.01.2023); *Ми пройшли цю зиму! Світло свободи сильніше за темряву!* (Фейсбук-простір, 12.03.2026); *Світло надії може перемогти всяку темряву, яку ворог хоче накинути* (Фейсбук-простір, 2026); *«Ми світимو, навіть коли темно»: як психологи допомагають енергетикам не згаснути всередині* (Рубрика, 27.10.2025). Наведені заголовки підтверджують, що номінації *світло* і *темрява* виходять за межі прямих денотативних значень та набуття ціннісних морально-аксіологічних значень.

Когнітивно-текстовий аналіз медійних заголовків 2022—2026 років виявляє ще один новітній прагматичний ракурс уживання номінації *світло* — метафоричне визначення важливих для українського соціуму етичних стандартів, офіційного визнання певних заслуг. Зокрема, цю тенденцію демон-

струють назви виставок «Сміливі нести світло» тощо, пор.: «Сміливі нести світло» про найскладнішу зиму в історії незалежної України (mind, 14.10.2023).

Кульмінаційною в семантичній еволюції концепту СВІТЛО вважаємо кореляцію світло — Україна, українці: *Ми переживемо, бо маємо світло всередині* (Медіапростір, 2022); «Буча» висвітлює не лише зло... а й світло, яким стала Україна (Суспільне мовлення, 2023). У міжнародному контексті цей заголовок-образ підсилюють культурно-дипломатичні гасла на зразок *Європа, запали світло* (Детектор Медіа, 2023).

Отже, комплексний лінгвостилістичний аналіз більш ніж 150 медійних заголовкових комплексів 2022—2026 років засвідчує, що концепт СВІТЛО в українському медіадискурсі зазнав стрімкої семантичної та прагматичної еволюції, пройшовши шлях від лексикографійно кодифікованого денота-та (фізичної енергії, електрики) до багат шарового символу національної безпеки, стійкості та спротиву.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

Главком — Інформаційне агентство «Главком». <https://glavcom.ua/> (дата звернення: 15.01.2026).

Главред — Главред. <https://glavred.net/> (дата звернення: 18.11.2025).

Глобальний погляд — Громадська організація «Глобальний погляд». <https://globalny-roglyad.com.ua/> (дата звернення: 20.02.2026).

Детектор медіа — ГО «Детектор медіа». <https://detector.media/> (дата звернення: 22.01.2026).

ДТЕК — ДТЕК Київські електромережі. <https://www.dtek-kem.com.ua/ua> (дата звернення: 24.02.2026).

Економічна правда — Економічна правда. <https://epravda.com.ua/> (дата звернення: 12.10.2025).

Енергобізнес — Інформаційно-аналітичний журнал «Енергобізнес». <https://e-b.com.ua/> (дата звернення: 31.12.2025).

Інформатор Івано-Франківськ — Інформатор Івано-Франківськ. <https://if.informator.ua/> (дата звернення: 14.04.2026).

Інформатор Україна — Інформатор Україна. <https://informator.ua/uk> (дата звернення: 19.10.2025).

Канал «Дім» — Телеканал «Дім». <https://kanalDIM.tv/> (дата звернення: 11.11.2025).

Кореспондент — Інформаційне видання «Кореспондент». <https://ua.korrespondent.net/> (дата звернення: 16.03.2026).

Медіапростір — Громадська організація «Медіапростір Україна». <https://mediaprostir-ua.org/> (дата звернення: 28.09.2025).

Моя Київщина — Інформаційний портал «Моя Київщина». <https://mykyivregion.com.ua/> (дата звернення: 22.12.2025).

Радіо Свобода — Радіо Свобода Україна. <https://www.radiosvoboda.org/> (дата звернення: 22.11.2025).

РБК-Україна — РБК-Україна. <https://www.rbc.ua/> (дата звернення: 18.01.2026).

Рубрика — Медіа рішень «Рубрика». <https://rubryka.com/> (дата звернення: 27.10.2025).

Стопкор — Інформаційний портал «Стопкор». <https://www.stopcor.org/> (дата звернення: 15.02.2026).

СУМ — *Словник української мови: в 11 т.* (1970—1980). Київ: Наукова думка.

Суспільне мовлення — *Національна суспільна телерадіокомпанія України*. <https://corp.suspilne.media/> (дата звернення: 04.10.2025).

ТСН — *Телевізійна служба новин*. <https://tsn.ua/> (дата звернення: 18.03.2026).

Українська правда — *Українська правда*. <https://www.pravda.com.ua/> (дата звернення: 07.01.2026).

Укрінформ — *Національне інформаційне агентство «Укрінформ»*. <https://www.ukrinform.ua/> (дата звернення: 20.05.2026).

УНІАН — *Інформаційне агентство «УНІАН»*. <https://www.unian.ua/> (дата звернення: 05.12.2025).

Фейсбук-простір — *Соціальна мережа «Facebook» (Офіційна сторінка Блаженнішого Святослава)*. <https://www.facebook.com/head.ugsc/> (дата звернення: 12.03.2026).

Цензор.NET — *Цензор.NET*. <https://censor.net/> (дата звернення: 15.11.2025).

5 канал — *5 канал*. <https://www.5.ua/> (дата звернення: 12.10.2025).

A2M — *Блог компанії «A2M»*. <https://www.a2m.com.ua/ua/blog> (дата звернення: 07.01.2026).

BBC — *Інформаційне агентство «BBC Home»*. <https://www.bbc.com/> (дата звернення: 15.11.2025).

mind — *Незалежний журналістський бізнес-портал «Mind.ua»*. <https://mind.ua/> (дата звернення: 14.03.2026).

nv — *Медіахолдинг «NV»*. <https://nv.ua/> (дата звернення: 05.12.2025).

NVПОДКАСТИ — *Платформа «NV Подкасти»*. <https://podcasts.nv.ua/> (дата звернення: 20.02.2026).

obozrevatel — *Інтернет-видання «OBOZ.UA»*. <https://www.obozrevatel.com/> (дата звернення: 26.02.2026).

thepage — *Інформаційне видання «The Page»*. <https://thepage.ua/> (дата звернення: 22.12.2025).

Zelen Store — *Інтернет-блог «Zelen Store»*. <https://zelen-store.com.ua/blog> (дата звернення: 18.01.2026).

ЛІТЕРАТУРА

Бибик С. (2024). Змішування кирилиці та латиниці в медіатекстах: проблеми стилю, графіки та орфографії. *Мовознавчий вісник*, 36, 158—165.

Голота Т. (2023). Маніпулятивні повідомлення в заголовках новинних інтернет-ресурсів. *Українське мовознавство*, 1 (53), 135—148.

Дацишин Х. (2021). Сучасний заголовок новин в українських інтернет-ЗМІ: між клікбейтом та інформативністю. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: журналістика*, 2 (2), 76—82.

Євграфова А. (2003). Заголовок як актуалізатор текстової інформації. *Стиль і текст: зб. наук. ст.* (вип. 4, с. 141—147). <https://surl.li/skbjcp> (дата звернення: 18.05.2026).

Завальнюк І. (2023). Синтаксичні одиниці в мові вітчизняних масмедіа періоду російсько-української війни: оновлення змісту й структури. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*, 37, 120—130.

Іванюха Т., Шевченко В. (2025). Актуальні тенденції медіатизації культури в українських онлайн-медіа. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*, 1, 18—25.

- Коць Т. (2023). До проблеми взаємодії релігійного і публіцистичного стилів української літературної мови. *Культура слова*, 98, 96—107. <https://doi.org/10.37919/0201-419X-2023.98.8>
- Навальна М.І. (2011). *Динаміка лексики української періодики початку ХХІ ст.: монографія*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго.
- Петренко А.С. (2021). *Прецедентні феномени у заголовках сучасних засобів масової комунікації: джерела, структура, рецепція* [дис. ... докт. філос.]. Київ: Інститут української мови НАН України.
- Сизонов Д.Ю. (2024). *Медійна фразеологія в інформаційному просторі сучасної України: лінгвостилістичний та комунікативно-функціональний ресурс* [дис. ... докт. філол. наук]. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.
- Солодка Л.І. (2009). Трансформовані фразеологічні одиниці в газетних заголовках. *Вісник Черкаського університету. Серія: Філологічні науки*, 140, 145—150.
- Стишов О.А. (2003). *Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та в словотворі української мови кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації)* [автореф. дис. ... докт. філол. наук]. Київ: Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України.
- Суська О.О. (2006). Розвиток інформаційно-комунікативних теорій мас-медіа та вивчення впливу інформаційного простору на особистість людини. *Слово. Символ. Текст* (с. 211—226).
- Сюта Г.М. (2017). Текст як об'єкт пізнання і стрижневе поняття рецептивної естетики та поетики. *Українська мова*, 3 (63), 64—76. <https://doi.org/10.15407/ukrmova2017.03.064>
- Сюта Г.М. (2026). Мовна свідомість і мовна ідентичність українців: проблеми й парадокси трансформації під час війни. *Українська мова*, 1 (97), 92—105. <https://doi.org/10.15407/ukrmova2026.01.092>
- Шульська Н.М., Зінчук Р.С. (2021). Комунікативно-функційний потенціал заголовків у мові сучасних медіа. *Вчені записки*, 32 (71), 220—225.
- Шумарова Н.П., Мариненко І.О. (2026). Звукова лексика новинного тексту (на матеріалі текстів онлайн-медіа). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 70.
- Юлдашева Л.П. (2016). Заголовок як текстовий і метатекстовий компонент. *Science and Education a New Dimension. Philology*, IV (21), Issue 98, 56—59.

Статтю отримано 04.04.2026

Статтю схвалено 16.05.2026

Статтю опубліковано 06.07.2026

REFERENCES

- Bybyk, S. (2024). Mixing Cyrillic and Latin alphabets in media texts: Problems of style, graphics and spelling. *Linguistic Bulletin*, 36, 158—165 (in Ukrainian).
- Datsyshyn, Kh. (2021). Modern news headline in Ukrainian online media: between clickbait and informativeness. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic": journalism*, 2 (2), 76—82 (in Ukrainian).
- Evhrafova, A. (2003). Headline as an actualizer of textual information. *Style and text: collection of scientific articles*, 4, 141—147. Retrieved May 18, 2026 from <https://surl.li/skbjcn> (in Ukrainian).
- Holota, T. (2023). Manipulative messages in the headlines of news internet resources. *Ukrainian linguistics*, 1 (53), 135—148 (in Ukrainian).
- Ivaniukha, T., & Shevchenko, V. (2025). Current trends in culture mediatization in Ukrainian online media. *State and Regions. Series: Social Communications*, 1, 18—25 (in Ukrainian).
- Kots, T. (2023). To the problem of interaction of religious and journalistic styles of the Ukrainian literary language. *Culture of the word*, 98, 96—107. <https://doi.org/10.37919/0201-419X-2023.98.8> (in Ukrainian).

- Navalna, M.I. (2011). *Dynamics of the lexicon of Ukrainian periodicals of the beginning of the XXI century: monograph*. Kyiv: Vydavnychiy dim Dmytra Buraho (in Ukrainian).
- Petrenko, A.S. (2021). *Precedent phenomena in the headlines of modern mass media: sources, structure, reception*. [Dis. ... PhD]. Kyiv: Instytut ukrainskoi movy NAN Ukrainy (in Ukrainian).
- Shulska, N.M., & Zinchuk, R.S. (2021). Communicative and functional potential of headlines in the language of modern media. *Academic Notes of the V.I. Vernadsky Tavrichesky National University. Series: Philology. Journalism*, 32 (71), 220—225 (in Ukrainian).
- Shumarova, N.P., & Marynenko, I.O. (2026). Sound vocabulary of the news text (based on online media texts). *Academic Notes of the V.I. Vernadsky Tavrichesky National University. Series: Philology. Journalism*, 37 (76), 70—76 (in Ukrainian).
- Siuta, H.M. (2017). Text as an Object of Cognition and a Central Concept of Reception Aesthetics and Poetics. *Ukrainian language*, 3 (63), 64—76. <https://doi.org/10.15407/ukrmova2017.03.064> (in Ukrainian).
- Siuta, H.M. (2026). Linguistic consciousness and linguistic identity of Ukrainians: problems and paradoxes of transformation during the war. *Ukrainian language*, 1 (97), 92—105. <https://doi.org/10.15407/ukrmova2026.01.092> (in Ukrainian).
- Siuta Solodka, L.I. (2009). Transformed phraseological units in newspaper headlines. *Bulletin of Cherkasy University. Series: Philological Sciences*, 140, 145—150 (in Ukrainian).
- Styshov, O.A. (2003). *Dynamic processes in the lexical-semantic system and in the word-formation of the Ukrainian language of the late XX century (based on the language of mass media)* [Aforeferat ... of Doctor's Philol. Sciences]. Kyiv: Instytut movoznavstva im. O.O. Potebni NAN Ukrainy (in Ukrainian).
- Suska, O.O. (2006). The development of information-communicative theories of mass media and study of the influence of information space on a person's personality. *Word. Symbol. Text* (pp. 211—226) (in Ukrainian).
- Syzonov, D.Yu. (2024). *Media phraseology in the information space of modern Ukraine: a linguistic-stylistic and communicative-functional resource*. [Dis. ... of Doctor's Philol. Sciences]. Kyiv: Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka (in Ukrainian).
- Yuldasheva, L.P. (2016). Headline as a textual and metatextual component. *Science and Education a New Dimension. Philology*, IV (21), Issue 98, 56—59 (in Ukrainian).
- Zavalniuk, I. (2023). Syntactic units in the language of domestic mass media of the period of the Russian-Ukrainian war: renewal of content and structure. *Scientific notes of the Mykhailo Kotsiubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University. Series: Philology (linguistics)*, 37, 120—130 (in Ukrainian).

Received 04.04.2026

Revised 26.05.2026

Accepted 06.07.2026

Alyona Palash, PhD in Philology, Junior Researcher at the Department of Stylistics, Culture of the Language, and Sociolinguistics
Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine
4 Mykhailo Hrushevskyi St., Kyiv 01001, Ukraine
E-mail: palash706@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-5283-9906>

REPRESENTATION OF THE CONCEPT **CBITLIO** IN UKRAINIAN MASS MEDIA HEADLINES (2022—2026)

The article provides a comprehensive linguostylistic analysis of the representation of the linguocultural concept **CBITLIO** within the headline complex of Ukrainian mass media during the synchronous period of 2022—2026. The relevance of the study stems from radical shifts in the linguistic consciousness of Ukrainian society under the impact of wartime catalysts and energy terror, which deconstructs standard everyday lexemes from a purely denotative

plane into multi-layered existential symbols of resistance. Consequently, the empirical data reveals an intensive semantic diffusion, through which the baseline denotative meaning of the analyzed unit is entirely substituted by the pragmatic feature of sustaining vital functions and national sovereignty. The paper substantiates two dominant differential senses of the energy crisis era, which are existential deficiency and security vulnerability.

It is proven that the evolution of the concept within strong text positions is determined by five fundamental factors, including lexico-semantic and stylistic diffusion under military threats, manifesting as the integration of technical energy terminology into the military context, alongside discursive opposition and the formation of a stable evaluative pseudo-antonymy between light and darkness. A significant role is played by pragmastylistic axiologization, which shifts infrastructure nominations into a convergence point of private experience and nation-wide solidarity. Furthermore, other key factors involve instrumentalization and frequency regularity within the digital pragmatics of service media formats, as well as intertextual actualization and archetypal connotation of precedent signs.

The study finds that the reflection of wartime everyday reality in paratextual structures is deployed through a triad of interconnected stylistic strategies, such as metaphorization and personification, which endow light with the subjectivity of a defending warrior, quantification, based on numerical and volume intensification of messages to capture the scale of crisis phenomena, and colloquialization, which minimizes the communicative gap with the audience via elliptical models and conversational derivatives.

Special attention is paid to the binary opposition **світло — темрява**, which strips off its purely natural-philosophical content and transforms into a fundamental marker of the lingual construction of security and civilizational identity based on the “свій / чужий” axiological matrix. Under such conditions, the presence of light is conceptualized as a sign of ethical resilience, sovereignty, and civilizational choice, whereas the opposing member of the binary structure indexes the anthropological regression of the aggressor. The paper also identifies recent synchronous superstructures of the concept, namely its institutionalization within the security counter-discourse countering disinformation based on the truth / fake model and its functioning in the economic-pragmatic financial and grant block, indicating the profound discursive hybridity of the wartime paratext.

Keywords: *concept СВІТЛО, media discourse, headline, paratextuality, semantic diffusion, binary opposition, pragmatic transformation, military narrative.*